

बौद्ध शिशु बोध

अनुवादक

भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर

बौद्ध शिशु बोध

[सी. डब्लू. लेडबीटर द्वारा पालि भाषाय् संग्रहीत]

प्रकाशक :-

**हेराकाजी राजकर्णिकार
दिल्लिवजार, काठमाडौं ।**

बुद्ध सम्बत् २५२४

नेपाल सम्बत् ११००

विक्रम सम्बत् २०३७

मुद्रक :

मुभाष प्रिन्टिङ्ग प्रेस

मू. रू. २।-

नकबहिल, यल ।

निगू शब्द

बाल्यावस्था स्वच्छ व भिगु बु समान खः । उकी गजागु संस्कारया पुसां पी अजागु हे जीवनरूपी बृक्षय् स्वां व्हइ, फल सइ । मेगु शब्दं धाःसा बाल्यावस्था न्हाया तःगु चार्थे खः, गुकियात न्हागु आकार प्रकारे नं हय्फु । घापूया तात्पर्य खः बाल्यावस्थाय् सत्पुरुषया सत्संगत चूलात, कुशल कर्म याय्गुली प्रेरणा बीगु शिक्षा दीक्षा प्राप्त जुल धाःसा बालकया भविष्य सुधार जुइ; जीवनय् सफलता प्राप्त जुइ; अले व्यक्तिगत जीवन भिकेगुली जक सीमित मजुसे सामाजिक जन जीवन सुधार धाय्गुली योगदान बी फुह्य कर्तव्यनिष्ठ सच्चा नागारकया रूपय् द वय् फुह्य नं जुइ ।

सी. डब्लु. लेडबीटर द्वारा पार्सल भाषा संग्रहीत याना सीताराम वर्मा बी. ए. द्वारा हिन्दी अनुवाद जुया के. सिरिनिवास महास्थविरं संशोधन याना बिज्यागु “बौद्ध शिशु बोध” घइगु सफू मस्तेत संक्षिप्तं बुद्ध जीवनीया ज्ञां बीत व बुद्धया शिक्षा ग्रहण याकेत उपयुक्त भाषा उक्त सफू नेपाल भाषां अनुवाद यानागु खः ।

श्व सफूती सुबोधानन्द महास्थविरं अनुवाद याना विज्याना तःगु ‘सप्त बोध्यङ्ग धर्म भावना’ कितावय् च्वंगु धम्मपाल आतक छपु थुगु सफुती दुश्याक वियागु दु । उकि वस्पोलया प्रति आभारी जुया च्वना ।

ध्व सफू साहु हेराकाजी राजकर्णिकार दिल्हिवजारं
 'नेपाल बौद्ध परियति शिक्षा' उन्नति वृद्धि जुइमा घइगु
 कामना याना छापे यायेत माःगु चन्दा प्रदान याना दीगु
 खः । मचातयेत उपयोगीगु सफू प्रकाशयाना दीगु बारे साहु
 हेराकाजी राजकर्णिकार यात हादिक शुभ मङ्गल कामना
 याना ।

बि. सं. २०३० साल "नेपाल बौद्ध समाज" प्रकाश
 याःमु "बुद्ध सन्देश" धइगु पत्रिकाय् भिक्षु घम्म वंसं (क्षत्री
 भन्ते) चवया तःगु बुद्धया जीवन चरित्र प्रश्नोत्तर ब्वनागुलि
 ध्व सफू अनुवाद यायेगु प्रेरणा प्राप्त जुल । पत्रिकाया
 सम्पादक तथा प्रकाशक 'शान्ति सुरभ' प्रति कृतज्ञता ज्ञापन
 या लिसें उक्त पत्रिका स्वय्गु अवसर चूलाका ब्यूम्ह बावु-
 काजी शाक्य नागवाहायात नं शुभ मङ्गल कामना याना ।

प्रेसे बीत कापो बाँलाक ल्हया ब्यूम्ह पुष्परत्न
 शाक्ययात नं मङ्गल कामना याना । प्रूफ सोया ब्यूम्ह
 महेन्द्र रत्न शाक्य 'परियत्ति सद्धम्म पालक' यात नं धन्यवाद
 ज्ञापन याना चवना ।

इलय् सफू पिकया ब्यूगुलि सुभाष प्रिन्टिङ्ग प्रेसयात नं
 धन्यवाद ।

श्री सुमङ्गल बिहार

ललितपुर,

१ पौष २०३६

अनुवादक

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

बौद्ध शिशु बोध

छद्या

भगवान बुद्धया जीवन चरित्र

१. न्ह्यसः छंगु धर्म छु ?
लिसः बुद्ध धर्म ।
२. न्ह्यसः बौद्ध सुयात धाई ?
लिसः भगवान बुद्ध कना बिज्यागु उपदेश
कथं आचरण याइहोसित बौद्ध धका
धाइ ।
३. न्ह्यसः भगवान बुद्ध सु खः ?
लिसः गुह्येसिनं अनेक जन्मया सञ्चित पुण्यं
अन्ते सत्य ज्ञानयात प्राप्त याना
बिज्यात । वसपोलयात हे बुद्ध धका
धाइ ।

४. न्ह्यसः ज्ञान प्राप्त याय् न्ह्यो वसपोलयात छु
धाई ?
लिसः वसपोल यात बोधिसत्व धाइ ।
५. न्ह्यसः वसपोलयागु जन्म कथाया वर्णन छु छु
ग्रन्थय् दु ?
लिसः जातक, बुद्धवंश इत्यादि ग्रन्थय् दु ।
६. न्ह्यसः भन्तिम जन्मय् वसपोल सु खः ?
लिसः वसपोल छह्य सुशील व बांलागु चरित्र
दुह्य राजकुमार खः ।
७. न्ह्यसः वसपोलया नां छु ?
लिसः सिद्धार्थ गौतम ।
८. न्ह्यसः वसपोलया बौ सु ?
लिसः शाक्यपिनि जुजु शुद्धोदन ।
९. न्ह्यसः वसपोलया मां सु ?
लिसः रानी महामाया देवी ।
१०. न्ह्यसः वसपोलया जन्म गन जुल ?
लिसः लुम्बिनी ।
११. न्ह्यसः वसपोलया राजधानी गन ?
लिसः कपिलवस्तु नगरे ।

१२. न्ह्यसः कपिलवस्तु गन दु ?
 लिसः नेपाल राज्यया तौलिहवा धयागु थासय् ।
१३. न्ह्यसः वसपोलया जन्म छु दिने जुल ?
 लिसः बैशाख पुह्लोया दिनय् ।
१४. न्ह्यसः वसपोल जन्म जुया बिज्यागु गोदें दत ?
 लिसः २५०० दँ सिकं अप्पो दँ दत ।
१५. न्ह्यसः वसपोल गज्यागु महलय् च्वना बिज्यात ?
 लिसः वसपोल बाँलाःगु बगिचां चाःहुइका तःगु
 अनेक फोहरा व पुस्करणीं सुसज्जित
 जुया च्वंगु खुशी प्रशन्न जुया प्याखँ हुला
 च्वंपि हाय्खा तय्गु मधुर स्वरं गुञ्जाय-
 मान जुया च्वंगु महलय्बिज्याना च्वन ।
१६. न्ह्यसः छु वसपोल तस्सकं ऐश्वर्यवानला ।
 लिसः खः, वसपोलयात छुं चीजया अभाव
 मजू, सुखया सामग्री फुक्कं पूर्ण जुया
 च्वंगु दु, सल, किसि, सुवर्ण वर्णगु
 बाँलागु वस्त्र आदि सकतां दु ।
१७. न्ह्यसः वसपोलया विवाह सुं राजकुमारी नापं
 जुलला ?

- लिसः खः यशोधरा नां जुया च्वंह्य अत्यन्त बांलाह्य राजकन्या नाप वसपोलया विवाह जुल, अनंलि राहुलकुमार धयाह्य पुत्र छह्य नं दत ।
१८. न्ह्यसः छु थुगु प्रकारया फुक्क सामग्रीं पूर्ण जुइका नं वसपोलयात सन्तोष दुला ?
- लिसः वसपोल सन्तोष जुया बिमज्या, सदां नं चिन्ताय् दुनां बिज्याइगु ।
१९. न्ह्यसः वसपोल छाय् चिन्तित जुया च्वनीगु ?
- लिसः वसपोलया चिन्ता जुइगु कारण थ्व खः कि वसपोलयात दुःखी व अज्ञानी मनुखं जायाच्वंगु थ्व संसारया प्रति करुणा वना च्वनीगु ।
२०. न्ह्यसः संसार खना घृणा जुया वसपोलं छु याना बिज्यात ?
- लिसः वसपोलं बांलागु महल, फुक्क वैभवयात तोता जङ्गले बिज्यात ।
२१. न्ह्यसः वसपोलं थथे छाय् याना बिज्याःगु ?
- लिसः एकान्ते च्वना दुःखया मूल कारणयात सीकेया लागि ।

२२. न्ह्यस छु वसपोलं दुःखया कारण सीका विज्याय् फतला ?
 लिसः खः खुदँ तक कठीन तपस्या व संयमं लिपा वसपोलं दुःखया कारण सीका विज्यात ।
२३. न्ह्यसः थ्व ज्ञान वसपोलयात गन प्राप्त जुल ?
 लिसः बुद्धगयाय् बोधिबृक्षया ववय् ।
२४. न्ह्यसः बोधिबृक्षया ववे वसपोल छु जुया विज्यात ?
 लिसः वसपोल बुद्ध जुया विज्यात ।
२५. न्ह्यसः बुद्ध शब्दया अर्थ छु ?
 लिसः थुकिया अर्थ खः 'बोध प्राप्त' अर्थात् फुक्क धर्मयात स्यूह्य ।
२६. न्ह्यसः बुद्ध जुया विज्याना वसपोलं गोदँ तक उपदेश याना विज्यात ?
 लिसः ४५ दँ तक ।
२७. न्ह्यसः दक्कसिबे न्हापां वसपोलया शिष्यापि सु सु जुल ?

लिसः कोण्डञ्ज, भद्रिय, वप्प, महानाम, व
अस्सजि ।

२८. न्ह्यसः वसपोल परिनिर्वाण गन जुल ?

लिसः कुशिनगरे मल्ल जुजुपिनि शाल वने ।

२९. न्ह्यसः कोगु लागि थुलिमच्छि दुःख कष्ट सिया
बिज्याह्य वसपोल भगवानयात कीसं
श्रद्धा भक्ति तय्मा मखुला ?

लिसः खः कीसं वसपोलयात हृदयंनिसं श्रद्धा
व भक्ति तय्मा ।

३०. न्ह्यसः गुकथं कीसं वसपोलया प्रति थःगु श्रद्धा
भक्ति वयनेगु ?

लिसः वसपोलं केना बिज्यागु धर्मे वना त्रिशरण
व पञ्चशीलय् चवना ।

३१. न्ह्यसः त्रिशरण व पञ्चशील धाय्बलय् ह्लापां
कीसं छु धाय्गु ?

लिसः कीसं ह्लापां नमो तस्स भगवतो अरहतो
सम्मासम्बुद्धस्स धका धाय्गु ।

३२. न्ह्यसः थुकिया अर्थं गुकथं खः ?

लिसः वसपोल भगवान अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध-
यात नमस्कार ।

३३. न्हघसः अनं लिपा भिक्षुं छु धया विज्याइ ?
 लिसः भिक्षुपिसं स्वको त्रिशरण धया विज्याइ ।
 उकिघात कीसं भिक्षुं धया विज्याःथं
 धया धंकेगु ।
३४. न्हघसः त्रिशरणे ह्वापांयागु शरणे छु ?
 लिसः बुद्धं सरणं गच्छामि ।
३५. न्हघसः थुकिघा अर्थे छु ?
 लिसः जि बुद्धया शरणे वने ।
३६. न्हघसः निगूगु शरणे छु ?
 लिसः धम्मं सरणं गच्छामि ।
३७. न्हघसः थुकिघा अर्थे छु ?
 लिसः जि धर्मया शरणे वने ।
३८. न्हघसः स्वंगूगु शरणे छु ?
 लिसः संघं सरणं गच्छामि ।
३९. न्हघसः थुकिघा अर्थे छु ।
 लिसः जि संघया शरणे वने ।
४०. न्हघसः “दुतियम्पि” या अर्थे छु ?
 लिसः निकोलनं ।
४१. न्हघसः “ततियम्पि” या अर्थे छु ?

लिसः स्वकोलनं ।

४२. न्ह्यसः त्रिशरण स्वको धाय् धुंका छु छु
याय्मा ?

लिसः पञ्चशील काय्मा ।

४३. न्ह्यसः ह्लापां पञ्चशील गथे काय्गु ?

लिसः “पाणातिपाता वेरमणि सिक्खापदं
समादियामी”

४४. न्ह्यसः थ्व शील कया कीसं छु याय् मखु धका
प्रतिज्ञा याना ?

लिसः जीवहिंसा याय् मखु धका प्रतिज्ञा याना ।

४५. न्ह्यसः निगूगु शील छु ?

लिसः “अदिन्नादाना वेरमणि सिक्खापदं
समादियामि ।”

४६. न्ह्यसः थ्व शीलं कीसं छु याय् मखु धका प्रतिज्ञा
याना ?

लिसः खुया काय् मखु धका प्रतिज्ञा याना ।

४७. न्ह्यसः स्वंगूगु शील छु ?

लिसः “कामेसु मिच्छाचारा वेरमणि सिक्खा-
पदं समादियामि” ।

४८. न्ह्यसः श्व शीलं कीसं छु याय् मखु धका प्रतिज्ञा याना ?

लिसः काम मिथ्याकर्म अथवा ब्यभिचार कर्म याय् मखु धका प्रतिज्ञा याना ।

४९. न्ह्यसः प्यंगूगु शील छु ?

लिसः “मुसावादा वेरमणि सिक्खापदं समादियामि” ।

५०. न्ह्यसः श्व शीलं कीसं छु याय् मखु धका प्रतिज्ञा याना ।

लिसः कीसं ऊठ खँ ल्लाय् मखु अथवा असत्य खँ ल्लाय् मखु धका प्रतिज्ञा याना ।

५१. न्ह्यसः न्यागूगु शील छु ?

लिसः “सुरामेरयमज्ज पमादट्टाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।”

५२. न्ह्यसः श्व शीलं कीसं छु याय् मखु धका प्रतिज्ञा याना ?

लिसः श्व शीलं कीसं अय्ला, श्वँ, आदि काय्योगु मादक पदार्थं सेवन याय्मखु धका प्रतिज्ञा याना ।

चतुरार्य्य सत्य

५३. न्ह्यसः प्यंगू आर्य सत्य छु छु खः ?
 लिसः (१) दुःख सत्य (२) दुःख समुदाय सत्य (३) दुःख निरोध सत्य (४) दुःख निरोध पाखे यंकीगु मार्ग सत्य ।
५४. न्ह्यसः दुःख छुकियात धाइ ?
 लिसः जन्म जुइ माःगु, बुढा जुइ माःगु, रोगी जुइगु, सीमाःगु, योपि नाप बाया चवने माःगु, इच्छा यानागु पुरे मजुइगु, संक्षिप्तं पञ्च उपादान स्कन्ध हे दुःख ।
५५. न्ह्यसः गुकथं ङीपीं थुगु दुःखं मुक्त जुइ फइ ?
 लिसः काम भोग यायूगु गुगु तृष्णा दु उकियात मदेका व्छयेव दुःखं मुक्त जुइ ।
५६. न्ह्यसः यदि तृष्णां मुक्त मजुल धाःसा छु ज्वी ?
 लिसः हानं हानं जन्म जुइ माली ।
५७. न्ह्यसः तृष्णायात नष्ट याना व्छय्बं छु प्राप्त ज्वी ?
 लिसः निर्वाण प्राप्त ज्वी ।
५८. न्ह्यसः निर्वाण धयागु छु ?

लिसः निर्वाण शान्ति जाया च्वंगु आनन्दया
छगू अवस्था खः गुकियात सीकेगु
साधारण मनुष्यपिनिगु शक्ति पिने खः ।

आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग

५९. न्ह्यसः गुगु तरीकां तृष्णायात नाश याना जीसं
निर्वाण प्राप्त याय् फइ ?
लिसः आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया लंपुइ वनेवं
निर्वाण प्राप्त याय् फइ ।
६०. न्ह्यसः आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया ह्लापांगु अङ्ग
छु ?
लिसः सम्यक् दृष्टि ।
६१. न्ह्यसः थुकिया अर्थ छु ?
लिसः ठोक दृष्टि ।
६२. न्ह्यसः सम्यक् दृष्टिया लागि जीसं छुकीयात
लोमंके मज्जू ?
लिसः कर्मया फल विश्वास याय्गु यात ।
६३. न्ह्यसः कर्मया फल विश्वास याय् घयागु छु ?
लिसः जीसं थ्व माने याय्मा कि मनुखं थःह्यं

भिगु व मभिगु कर्म यानागु फल अवश्य भोगे याय्मा ।

६४. न्ह्यसः छं आपा याना खँ मखुला ? गुलि पापी मनूत सुखी जुया चवनी, सत्पुरुषपि दुःखी, छु भबिष्यत् निहोसिगु समान न्याय ज्वीला ।

लिसः पापी मनूया सुख जूगु वया वर्तमान कर्मया फलं मखु । बरु वया पूर्वजन्मया कर्मफल खः, थुगु प्रकारं भिह्य मनूया दुःख जूगु वया पूर्व जन्मया पापया फल खः ।

६५. न्ह्यसः आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया निगूगु अङ्ग छु खः ?

लिसः सम्यक् सङ्कल्प ।

६६. न्ह्यसः उकिया अर्थ छु ?

लिसः ठीक बिचार ।

६७. न्ह्यसः सम्यक् सङ्कल्प गबले उत्पन्न जुइ ?

लिसः गबले मनुखं पापं बचे जुइगु तथा प्राणी-पिनि प्रति दया तय्गु मती तइ ।

६८. न्हयसः आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया स्वंगुगु अङ्ग
छु ?
लिसः सम्यक् वचन ।
६९. न्हयसः थुकिया अर्थ छु ?
लिसः थुकिया अर्थ खः सदां नं सत्य वचन
ह्लाय्गु, सकल नाप प्रेम व नम्रता
पूर्वक खँ ह्लाय्गु, तथा म्वा मदुगु खँ
मह्लाय्गु ।
७०. न्हयसः आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया प्यंगुगु अङ्ग
छु ?
लिसः सम्यक् कर्मान्त ।
७१. न्हयसः थुकिया अर्थ छु ?
लिसः सत्कर्म ।
७२. न्हयसः गुकथं कीसं सम्यक् कर्मान्त ज्या याय्
फइ ?
लिसः प्राणीहिंसा इत्यादि पाप मयात धायवं ।
७३. न्हयसः आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया न्यागुगु अङ्ग
छु ?
लिसः सम्यक् आजीविका ।

७४. न्हयसः थुकिया अर्थ छु ?
 लिसः भिगु जीविका याय्गु ।
७५. न्हयसः भिगु जीविका याय्गुया अर्थ छु ?
 लिसः धार्मिक पूर्वकं कमाय् याना तयागु धनं
 म्वाय्गु ।
७६. न्हयसः आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया खुगुगु अङ्ग
 छु ?
 लिसः सम्यक् व्यायाम ।
७७. न्हयसः थुकिया अर्थ छु ?
 लिसः भिगु ज्याय् कोशिश याय्गु ।
७८. न्हयसः भिगु ज्याय् कोशिश याय्गुया अर्थ छु ?
 लिसः उत्पन्न मज्जूनिगु पापयात उत्पन्न मयाय्गु
 निति कोशिश याय्गु । उत्पन्न जुइ
 धुंकुगु पापयात मदेका व्हेया निति
 कोशिश याय्गु । उत्पन्न मज्जूनिगु
 कुशलयात उत्पन्न याय्गु निति कोशिश
 याय्गु । उत्पन्न जुइ धुंकूगु कुशलयात
 ऊन बढे याना यंकेया निति कोशिश
 याय्गु ।

७९. न्हयसः आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया न्हेगुगु अङ्ग छु ?
 लिसः सम्यक् स्मृति ।
८०. न्हयसः थुकिया अर्थ छु ?
 लिसः भिगु स्मृति ।
८१. न्हयसः भिगु स्मृतिया अर्थ छु ?
 लिसः काय्य् स्मृति तथा चवनेगु, वेदनाय् स्मृति
 तथा चवनेगु, चित्तय् स्मृति तथा चवनेगु,
 धर्मे स्मृति तथा चवनेगु ।
८२. न्हयसः आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया च्यागुगु अङ्ग
 छु ?
 लिसः सम्यक् समाधि ।
८३. न्हयसः थुकिया अर्थ छु ?
 लिसः मनयात खः कथं एकाग्र याना ध्यान
 याय्गु ।
८४. न्हयसः ध्यान छुकी तय्गु ?
 लिसः सासः द्रहाँ वंसा द्रहाँ वन धका चाय्का
 चवनेगु । पिहां वनसा पिहां वन धका
 चाय्का चवनेगु इत्यादि पीगु प्रकारया
 समथ भावनाय् चित्त तय्गु ।

बुद्ध वचनया सार

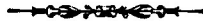

८५. न्हयसः पालो व छु श्लोक खः गुकी भगवान बुद्धं
कना बिज्यागु शिक्षाया सार दु ?

लिसः “सब्ब पापस्स अकरणं,
कुसलस्स उपसम्पदा ।
सच्चित्त परियो दपनं,
एतं बुद्धानुसासनं ॥”

८६. न्हयसः थुकिया अर्थं छु ?

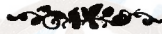
लिसः सकल प्रकारयागु पाप मयाय्गु, पुण्यया
सञ्चय याय्गु, थःगु चित्तयात परिशुद्ध
याय्गु । थ्वहे बुद्धपिनि शिक्षा खः ।

निघा

क - सब्ब पापस्स अकरणं

दश अकुशल कर्म-पथ

१. न्ह्यसः कीपि गुगु पापं बचे जुइमा ?
लिसः कीपि शरीरं याइगु पाप स्वंगुलि, वचनं याइगु पाप प्यंगुलि, व मनं याइगु पाप स्वंगुलि-थुपि ङिगु पापं बचे ज्वोमा ।
२. न्ह्यसः शरीरं याइगु पाप स्वंगू छु छु ?
लिसः प्राणी हिंसा याय्गु, खुया काय्गु व ब्यभिचार कर्म याय्गु ।
३. न्ह्यसः वचनं याइगु पाप प्यंगू छु छु ?
लिसः असत्य खँ ह्णाय्गु, चुगली खँ ह्णाय्गु, छाक्क खँ ह्णाय्गु, अथवा कडा वचन ह्णाय्गु, ज्या खेले मडुगु खँ ह्णाय्गु ।

४. न्ह्यसः मनं याइगु पाप स्वंगू छु छु ?
 लिसः कर्पिनिगु धनय् लोभ याय्गु, कर्पिनि
 स्यना वंसा ज्यू धका मती तय्गु, मिथ्या
 दृष्टि ज्वीगु ।
५. न्ह्यसः काइगु पदार्थ त्वने मज्यू धयागु खँ किगू
 पापया दुने मवला ?
 लिसः मवः । तर किगू पाप यायेगुली प्रेरणा
 बायक जुया चवन ।

किगू संयोजन

६. न्ह्यसः किगू संयोजन धयागु छु छु ? गुकि ऊत
 बारम्बार जन्म ज्वीकेत बाध्य याना
 बिइ, गुकियात निर्वाण प्राप्त याय्गु
 निति कीसं तोथुलेमा ।
 लिसः किगू संयोजन थुपिं छः—
 १) सत्काय दृष्टि = शरीरे दुने आत्मा
 दु धका माने याय्गु ।
 २) विचिकित्सा = बुद्ध, धर्म व संघ
 प्रति शंका उत्पन्न याय्गु ।

- ३) शीलव्रत परामर्श = गोण व्रत, कुक्कुर व्रत आदि व्रत याना चित्त शुद्ध जुइ घइगु विचार ।
- ४) कामराग = सासारिक भोग विलास यायगु इच्छा जुइगु चित्त ।
- ५) व्यापाद = द्वेष (तँ पिहां बइगु) ।
- ६) रूपराग = साकार ब्रह्मलोक्य उत्पन्न जुइगु इच्छा ।
- ७) अरूपराग = निराकार ब्रह्म लोक्य उत्पन्न जुइगु इच्छा ।
- ८) मान = घमण्ड ।
- ९) औद्धत्य = चित्तया चञ्चलता ।
- १०) अबिद्या = अज्ञान ।

७. न्ह्यसः पापया मूल कारण छु ?

लिसः राग, द्वेष व मोह ।

८. न्ह्यसः पापं बचय् जुइत कोसं छु याय्मा ?

लिसः राग, द्वेष, मोहयात त्याग यायेगु प्रयत्न यायां आर्य अष्टाङ्गिक मार्गया लय् वनेमा ।

स्व-कुसलस्स उपसम्पदा

भिग्गू कुशल कम्म

९. न्ह्यसः कीसं छु छु पुण्यकम्म याय्मा ?
 लिसः कीसं थुपिं किग्गू पुण्य कम्म याय्मा ।
- १) दान = त्यागी (सत्पुरुष) पित्त भोजन वस्त्र आदि दान याय्गु ।
 - २) शील = पञ्चशील अष्टशील पालन याय्गु ।
 - ३) भावना = बुद्धानुस्सति आदि पीगु प्रकारया भावना याय्गु ।
 - ४) अपचायन = थःसिकं जेष्ठपित्त आदर गौरव तय्गु ।
 - ५) वेय्यावच्च = त्रिरत्त, माँ-बौ, गुरु व थःस्वया थकालिपिनि कुशल सम्बन्धी ज्या याना बीगु ।
 - ६) पटिदान = थःम्हं यानागु पुण्य मेपित्त इना बीगु ।

- ७) पत्तानुमोदन = मेपिसं याःगु पुण्य
खना अनुमोदन याय्गु ।
- ८) धम्मस्सवण = धर्म उपदेश न्यनेगु ।
- ९) धम्मदेसना = धर्म उपदेश कनेगु ।
- १०) दिट्ठिजुकम्म = कर्म व कर्मफल-
यात विश्वास याय्गु ।

मां बौ या कर्त्तव्य

१०. न्ह्यसः काय् म्हाय् प्रति मां बौ नं छु याय्मा ?
- लिसः काय् म्हाय्पिन्त पापं बचय् याकेगु,
भिगु बानी (सदाचार) स्यना बिइगु,
शिल्पबिद्या स्यना बिइगु, योग्य सुशील
काय्मचा वा म्हाय् मचा नाप विवाह
याना बिइगु । समय थ्यनेव अंश भाग
इना बिइगु ।

काय म्हाय् पिनिगु कर्त्तव्य

११. न्ह्यसः मां बौपिन्त काय्पिसं गथे बिचार
याय्मा ?
- लिसः मां बौ पिन्त पालन पोषण याय्गु, माःगु

सेवा याय्गु, थःगु कुलया इज्जत तय्गु,
उत्तराधिकासीयात बांलाक सह्याले
याना तय्गु, मृत्यु पश्चात् वसपोलपिनि
नामं दान पुण्य याना बिइगु ।

शिष्यया कर्त्तव्य

१२. न्ह्यसः गुरुप्रति शिष्यं छु छु याय्मा ?

लिसः गुरुयात खनेवं आसनं दनेगु, गुरुयात
सेवा याय्गु, गुरुं धाःगु आज्ञा पालन
याय्गु, सत्संगत याय्गु, मन बिया
अध्ययन याय्गु ।

गुरुया कर्त्तव्य

१३. न्ह्यसः शिष्यया प्रति गुरुं छु छु याय्मा ?

लिसः भिगु बानी स्यना बिइगु, बांलाक भिगु
बिद्या स्यना बिइगु “जिगु बिद्या
परिपूर्ण जुया चवनी” थथे मती तथा
फुक्कं बिद्या स्यना बिइगु, शिष्यया गुण
प्रशंसा याय्गु, शिष्ययात रक्षा याय्गु ।

कुल पुत्रया कर्त्तव्य

१४. न्ह्यसः मित्रया प्रति कुलपुत्रं छु छु याय्मा ?
 लिसः मित्रयात दान बीगु, प्रिय वचन खँ
 ल्लाय्गु, वयागु ज्या याना बीगु, मित्र-
 यात थःथें सम्झे जुइगु, अविश्वासी
 मजुसे इमान्दारी पूर्वक व्यवहार यायेगु ।

मित्रया कर्त्तव्य

१५. न्ह्यसः कुलपुत्र प्रति मित्रं छु छु याय्मा ?
 लिसः प्रमाद ज्वीबलय्, बेहोश जुया चवनीबलय्
 रक्षायामेगु, भय आपदय् सम्पत्तियात
 रक्षायामेगु, आपद वेंगु बखतय् शरण
 काय्गु, विपत्ति वेंगु बखतय् मतोतेगु,
 मित्रया काय् तथा सम्बन्धिपिन्त
 सहायता बिइगु ।

भिक्षुपिनि प्रति भीगु कर्त्तव्य

१६. न्ह्यसः भिक्षुपिनि प्रति कीगु कर्त्तव्य छु छु ?
 लिसः मैत्री भाव युक्त शारीरिक कर्म, मैत्री
 भाव युक्त वाचिक कर्म, मैत्रीभाव युक्त

मानसिक कर्मं सेवा टहल यायगु । वस-
पोल पिनि निरिति सदानं लुखा चायका
तयगु । नये त्वनेगु वस्तु प्रदान यायगु ।

१७. न्ह्यसः गृहस्थी पिनि प्रति भिक्षुपिसं छु छु
यायेमा ?

लिसः इमित पाप वच्चे यायगु भिगु ज्याय् लगे
यायगु । इमित अनुकम्पा तयगु, न्यना
मतनिगु धर्म न्यंकेगु शंका हटे याना
बीगु । हानं स्वर्गया लँ क्यना बीगु ।

पुरुषं स्त्रीया प्रति याये माःगु कर्त्तव्य

१८. न्ह्यसः थः स्त्री प्रति पुरुषं छु छु यायमा ?

लिसः वयात आदर तयगु, अपमान मयायेगु,
परस्त्रीगमन आदि मयायेगु, थःगु
सम्पति लःल्लाना बीगु, तिसा वस आदि
अलङ्कार प्रदान यायेगु ।

स्त्री नं पुरुषया प्रति याये माःगु कर्त्तव्य

१९. न्ह्यसः थः पुरुष प्रति स्त्री नं छु छु यायेमा ?

लिसः बांलाक ज्या यायेगु, नोकर चाकर पिन्त

वशे तये फयेकेगु, ब्यभिचारिणी मज्जुइगु,
सम्पत्तियात रक्षा याय्गु तथा फुक्क ज्या
खे नं अलसि मज्जुसे निपुण जुया चवनेगु ।

मालिकया कर्त्तव्य

२०. न्ह्यसः नोकरया प्रति मालिकं छु छु यायेमा ?
लिसः वयागु शक्ति सोया ज्या बीगु, सेवा याःगु
कथं तलब बिया फुदंक नकेगु, रोगी जुइव
सेवा याय्गु, सासाःगु चीज बीज इना
बिइगु, तथा इले बिले छुट्टी बीगु ।

नोकरया कर्त्तव्य

२१. न्ह्यसः मालिकया प्रति नोकरं छु छु याय्मा ?
लिसः सुथ ह्वापनं मालिक दने न्ह्यो दनेगु,
दकसिबे लिपा दनेगु, ब्युगु जक काय्गु,
बांलाक पूर्वक ज्या याय्गु, मालिकया
गुण वर्णन याय्गु ।

बौद्ध उपासकया कर्त्तव्य

२२. न्ह्यसः गजागु बांलागु ज्याय् छह्य बौद्ध उपासकं
थःगु दिन बिते याय्मा ?

लिसः भिक्षुपिन्त गरीब पिन्त दान बीगुली शील पालन याय्गुली हानं चित्त एकाग्र याय्गुली ।

अष्टाङ्ग उपोसथ शील

२३. न्ह्यसः अष्टाङ्ग उपोसथ शील ग्रहण याय्गु विधि गथे ?

लिसः छह्ण भिक्षु याथाय् वना स्वको वन्दना याय्मा ।

२४. न्ह्यसः गथे ग्रहण याय्गु ?

लिसः ह्णापां धाय्मा- “ओकास द्वार तयेन कत्तां सब्बं अपराधं खमथ मे भन्ते” (स्वको धाय्गु) थथे धाय् धुंका ‘अहं भन्ते तिसरणेन सह अट्टङ्ग समघ्नागतं उपोसथ शीलं धम्मं याचामि अनुग्गहं कत्वा शीलं देथ मे भन्ते । दुतियम्पि अहं भन्ते तिसरणेन सह अट्टङ्ग समघ्नागतं उपोसथ शीलं धम्मं याचामि अनुग्गहं कत्वा शीलं देथ मे भन्ते । ततियम्पि अहं भन्ते तिसरणेन सह अट्टङ्ग समघ्नागतं

उपोसथ सीलं धम्मं याचामि अनुग्गहं
कत्वा सीलं देथ मे भन्ते ।

२५. न्ह्यसः थुकिया अर्थं गथे ?
लिसः भन्ते, कृपा तथा जित त्रिशरण सहित
च्यागू अङ्गं युक्तगु उपोसथ-शील बिया
बिज्याहुँ । निकोल नं, स्वकोलनं ।
२६. न्ह्यसः अनंलिपा भिक्षुं छु धया बिज्याई ?
लिसः “यमहं वदामि तं वदेहि ।”
२७. न्ह्यसः थुकिया अर्थं छु ?
लिसः गुगु जिं धया उकियात छं धा ।
२८. न्ह्यसः अनंलिपा कीसं छु धायगु ?
लिसः आम भन्ते ।
२९. न्ह्यसः त्रिशरणय् तये धुंका भिक्षुं छु धया
बिज्याइ ?
लिसः “तिसरणगमनं परिपुण्णं” अर्थात् त्रिश-
रण वनेगु परिपूर्णं जुल ।
३०. न्ह्यमः अनंलिपा कीसं छु धायगु ?
लिसः “आम भन्ते ।” अर्थात् हवस् भन्ते ।
३१. न्ह्यसः अनंलिपा छु धायगु ?
लिसः अष्टशील ब्वनेगु ।

३२. न्हयसः गथे ढवनेगु ?

- लिसः १) पाणातिपाता वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- २) अदिग्घादाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- ३) अब्रह्मचरिया वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- ४) मुसावादा वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- ५) सुरामेरय-मज्जपमादट्टाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- ६) विकाल भोजना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- ७) नच्च-गीत-वादित--विसूक दस्सन माला -- गन्ध -- विलेपन--धारण--मण्डन -- विभूसनट्टाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- ८) उच्चासयन--महासयना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।

३३. न्हचसः स्वंगुगु शीलया अर्थं गथे ?
 लिसः जिं अब्रह्मचर्या विरत जुया चवनेगु शिक्षा ग्रहण याना ।
३४. न्हचसः खुगुगु शीलया अर्थं गथे ?
 लिसः जि विकाल भोजन याय्गुलिं विरत जुया चवनेगु शिक्षा ग्रहण याना ।
३५. न्हचसः न्हेगुगु शीलया अर्थं गथे ?
 लिसः जिं प्याखं हुलेगु, मे हालेगु, बाजं थाय्गु शासनया कँऊःथे जुया चवंगु विविध दृश्य स्वयेगु व माला गन्ध विलेपन विभूषण पदार्थ धारण याय्गु कर्म तोतेगु शील बांलाक पालन याय् ।
३६. न्हचसः च्यागुगु शीलया अर्थं गथे ?
 लिसः जिं तत जागु त धंगु उत्तमगु शयनासन तोतेगु शील बांलाक पालन याय् ।

ग - सचित परियोदपनं

३७. न्हचसः मनयात पवित्र याय्त भगवान बुद्धं छु उपाय कना विज्यात ?

लिसः बेशाली‡ महानगरया कूटागरशालाय‡
वसपोलं भिक्षुपिन्त उपदेश बिया
बिज्यात उगु उपदेशय् चित्त पवित्र
याय्गु कना बिज्यागु दु ।

३८. न्हयसः उगु उपदेशे छु छु खँ वोगु दु ?

लिसः प्यंगू स्मृति-प्रस्थान, प्यंगू सम्यक प्रधान,
प्यंगू ऋद्धिपाद, न्यागू इन्द्रिय, न्यागू
बल, न्हेगू बोध्यङ्ग व च्यागू आर्य अष्टा-
ङ्गिक मार्ग ।

प्यंगू स्मृति—प्रस्थान

३९. न्हयसः प्यंगू स्मृति प्रस्थान धइगु छु छु ?

- लिसः १) कायानुपस्यना = शरीरया सारा
विकार यात स्वयेगु ।
२) वेदनानुपस्यना = फुक्क प्रकारया
अनुभवयात स्वयेगु ।
३) चित्तानुपस्यना = मनया गतियात
स्वयेगु ।

‡ बिहार प्रान्तया मुजफरपुरं २२ मील तापागु वर्तमान
“वनिया बसाढ” नां जुया च्वंगु गां ।

- ४) धर्मानुपस्यना = पञ्च नीवरण
आदि स्वभाव धर्म यात स्वयेगु ।

प्यंगू सम्यक प्रधान

४०. न्हयसः प्यंगू सम्यक् प्रधान धयागु छु छु ?
लिसः क) उत्पन्न मज्जूनिगु पापयात उत्पन्न
हे मयायेगु निंति कोशिश यायगु ।
ख) उत्पन्न जुइ धुंकुगु पापयात मदेका
व्छेया निंति कोशिश यायगु ।
ग) उत्पन्न मज्जूनिगु कुशलयात उत्पन्न
यायया निंति कोशिश यायगु ।
घ) उत्पन्न जुइ धुंकुगु कुशलयात ऊन
बढे याना यंकेया निंति कोशिश
यायगु ।

प्यंगू ऋद्धिपाद

४१. न्हयसः प्यंगू ऋद्धिपाद धइगु छु छु ?
लिसः १) छन्द-ऋद्धिपाद = ध्यानमार्ग फल
प्राप्त यायेया निंति इच्छा प्रबल
यायेगु ।

- २) वीर्य-ऋद्धिपाद = ध्यानमार्गं फल यायेया निरिति वीर्यं बढे यायेगु ।
- ३) चित्त-ऋद्धिपाद = ध्यानमार्गं फल प्राप्त यायेया निरिति चित्तं प्रबल यायेगु ।
- ४) विमंस-ऋद्धिपाद = ध्यानमार्गं फल प्राप्त यायेया निरिति प्रज्ञा बढे याय्गु ।

न्यागू इन्द्रिय

४२. न्हयसः न्यागू इन्द्रिय धइगु छु छु ?

- लिसः
- १) श्रद्धा--इन्द्रिय = प्रबलगु श्रद्धां युक्त जुया चवनेगु ।
 - २) वीर्य - इन्द्रिय = प्रबलगु वीर्यं (उद्योगं) युक्त जुया चवनेगु ।
 - ३) स्मृति इन्द्रिय = प्रबलगु स्मृतिं युक्त जुया चवनेगु ।
 - ४) समाधि इन्द्रिय = एकाग्रगु चित्तं युक्त जुया चवनेगु ।

न्यागू बल

४३. न्हयसः न्यागू बल धइगु छु छु ?
 लिसः श्रद्धा-बल, वीर्य बल, सति बल,
 समाधि-बल व प्रज्ञा-बल ।

न्हैगू बोध्यङ्ग

४४. न्हयसः न्हैगू बोध्यङ्ग धइगु छु छु ?
 लिसः १) स्मृति-सम्बोध्यङ्ग = स्मृतियात शुद्ध
 याय्गु ।
 २) धर्म-विचय सम्बोध्यङ्ग = सद्
 विचार यायेगु ।
 ३) वीर्य-सम्बोध्यङ्ग = वीर्य यात बढे
 याय्गु ।
 ४) प्रीति-सम्बोध्यङ्ग = प्रीतियात बढे
 याय्गु ।
 ५) प्रअग्धि-सम्बोध्यङ्ग = कासनायात
 नासबान्ना मन व करीर वात्त शान्त
 काय्गु ।

- ६) समाधि सम्बोध्यङ्ग = चित्तया
एकाग्रतायात बढे यायेगु ।
- ७) उपेक्षा सम्बोध्यङ्ग = चित्तयात
उद्विग्न (चञ्चल) मयासे शान्त
यायेगु ।

प्यंगू मार्ग

४५. न्ह्यसः प्यंगू मार्गं धइगु छु छु ?
लिसः श्रोतापत्ति मार्गं, सकृदागामि मार्गं,
अनागामि मार्गं व अरहन्त मार्गं ।
४६. न्ह्यसः श्रोतापत्तिया गुण छु ?
लिसः निर्वाण गवेषकया श्व ह्लापांगु मार्गं खः ।
४७. न्ह्यसः छु छु बन्धनं मुक्त जुया श्रोतापत्ति प्राप्त
याना काये फइ ?
लिसः १) सत्काय-दृष्टि २) विचिकित्सा
व ३) शीलव्रत परामर्शं ।
४८. न्ह्यसः सकृदागामिया गुण छु ?
लिसः निर्वाण-गवेषकया श्व निगूगु मार्गं खः ।
४९. न्ह्यसः सकृदागामी ब्यक्ति मनुष्य लोके गोक
तक जन्म काइ तिनि ?

- लिसः केवल छको जक ।
५०. न्ह्यसः अनागामिया गुण छु ?
 लिसः निर्वाण गवेषकया थ्व स्वंगुगु मार्ग खः ।
५१. न्ह्यसः अनागामिया गोगू बन्धन छुटे जुइ ?
 लिसः काम-राग व प्रतिघ (प्रतिहिंसा) ।
५२. न्ह्यसः छु अनागामि व्यक्ति मनुष्य लोके हानं
 छको जन्म काः वये फुला ?
 लिसः मफु, व हानं गवलें मनुष्य-लोके जन्म
 काः वई मखुत, थनं सिना साकार ब्रह्म-
 लोकया शुद्धावास-भूमि उत्पन्न जुई,
 हानं अनहे परिनिर्वाण जुइ ।
५३. न्ह्यसः अर्हत् मार्गया गुण छु ?
 लिसः थ्व निर्वाण गवेषकया प्यंगुगु मार्ग खः ।
५४. न्ह्यसः अर्हत् मार्ग प्राप्त ध्यक्तियो गुलि बन्धन
 मदय् धुंकल ?
 लिसः रूप-राग, अरूप-राग, औद्धत्य व
 अविद्या ।
५५. न्ह्यसः अर्हत्या मनोवृत्ति गथे जुई ?
 लिसः फुक पापं मुक्त जुई, वं फुक वस्तुया नश्व-

रता यात बांलाक सीकी, सकसया प्रति
समान भावं ब्यबहार याई बं सकसितं
पूर्ण सुख बीगु कामना याइ हानं व पुन-
जन्मं मुक्त जुई धुंकूहा जुइ ।

५६. न्ह्यसः बुद्धधर्मय् थ्व ३७ गू बोधिपक्षिय लौकिक
लाकि लोकोत्तर ?

लिसः “संकल्प” व “प्रीति” यात तोता बाकि
फुक्कं लोकोत्तर खः । संकल्प व प्रीति
फुक्क ज्ञानया विशुद्ध नाप दइ । अले
लोकोत्तर जुइ । तर गवले व खुगु विशुद्ध
नाप दया चवनी, अबले गबलें लौकिक
हानं गबलें लोकोत्तर जुई ।

घ - एतं बुद्धानुसासनं

बुद्धपिनिगु नां

५७. न्ह्यसः नीच्याह्य बुद्धपिनिगु नां गुकथं खः ?
लिसः १. तणहङ्कर ४. दीपङ्कर
२. मेधङ्कर ५. कौण्डिन्य
३. सरणङ्कर ६. मङ्गल

७. सुमन	१८. धम्मदस्सी
८. रेवत	१९. सिद्धत्थ
९. सोभित	२०. तिस्स
१०. अनोम दस्सी	२१. फुस्स
११. पदुम	२२. विपस्सी
१२. नारद	२३. सिखी
१३. पदमुत्तर	२४. वेस्सभू
१४. सुमेध	२५. ककुसन्ध
१५. सुजात	२६. कोणागमन
१६. पिघदस्सी	२७. कस्सप
१७. अत्थदस्सी	२८. गोतम

५८. न्ह्यसः लिपा जुया बिज्याइह्य बुद्धया नां छु खः?
लिसः आर्य मैत्री बोधिसत्त्व ।

५९. न्ह्यसः छु फुक बुद्धपिसं छगू हे धर्ममा उपदेश
याना बिज्यात ला ?

लिसः खः, फुकक बुद्धपिसं हे छगू धर्मया उपदेश
याना बिज्यात ।

त्रिरत्न-वन्दना

६०. न्ह्यसः उगु पालि-पाठयात धा. गुकी भगवान
बुद्धया गुण दु ।

लिसः “इतिपि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्म सारथि सत्था देव-मनुस्सानं बुद्धो भगवा’ति ।”

६१. न्ह्यसः थुकिया अर्थ छु ?

लिसः वसपोल भगवान राग द्वेष मोहरूपी शत्रुयात छेदनयाना बिज्याकम्ह, गबलें हे गुप्त पाप याना मबिज्याकम्ह, ब्रह्मा देव मनुष्यपिसं पूजा याये योग्य जुया बिज्याकम्ह, सम्पूर्ण धर्मयात छुं बाकि मलयंक निशेष रूपं स्वयम् सीका कया बिज्याकम्ह, स्वंगू बिद्या च्यागू विद्या व चरण फिन्यागुलि सम्पूर्ण जुया बिज्या-कम्ह, मृत्यु जुइगुलि रहित जुया च्वंगु निर्वाण नगरस बांलाक बिज्याकम्ह, सत्तलोक सङ्खारलोक ओकास लोक धयागु लोक स्वंगूयात सीका कया बिज्याकम्ह, ब्रह्मा देव मनुष्य तिर्यक वेनेय्य प्राणपिन्त असदिसरूपं सभ्य जुइक दमन यायेगुली सारथिथें जुया

बिज्याकम्ह, ब्रम्हा देव व मनुष्यपिनि गुरु
जुया बिज्याकम्ह चतुरार्य सत्ययात भिन्न
भिन्न छुट्टेयाना सीका कया बिज्याकम्ह,
भाग्यखुगू व गुण अनन्तं सम्पूर्णं जुया
बिज्याकम्ह खः ।

६२. न्ह्यसः उगु पालि धा, गुकी धर्मया गुण वर्णन
याना तःगु दु ?

लिसः “स्वाक्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्टिको
अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको
पच्चत्तं वेदितब्बो विञ्जूही’ति ।”

६३. न्ह्यसः थुकिया अर्थ छु ?

लिसः भगवानया धर्म आदि मध्य व अन्त तक
कल्याण जुइगुरूपं उपदेश याना तःगु
खः । थनया थनसं फलबीगु खः । समय
बितेमजुवं फल बीगु खः । वया सोवा
धका क्यने योग्यगुधर्म खः । पालन याइ-
पिन्त निर्वाण थ्यंक यंका बीगु धर्म खः ।
विद्वान जनपिसं स्वयम् खंका श्वीका
काय् योग्यगु धर्म खः ।

६४. न्ह्यसः उगु पालि धा गुकी संघया गुण वर्णन
याना तःगु दु ।

लिसः “सुपटिपन्नो भगवतो सावकसंघो, उजुपटि-
पन्नो भगवतो सावकसंघो, जायपटिपन्नो
भगवतो सावकसंघो, सामिचिपटिपन्नो
भगवतो सावकसंघो यदिदं चत्तारि
पुरिसपुगानि अट्टपुरिस पुग्गला, एस
भगवतो सावकसंघो, आहुनेय्यो, पाहु-
नेय्यो दक्खिण्यो, अञ्जलि करणीयो
अनुत्तरं पुञ्जक्खेतं लोकस्साति ।”

६५. न्ह्यसः थुकिष्वा अर्थं छु ?

- लिसः १) भगवान् बुद्धया श्रावक संघं गथे
उपदेश याना बिज्याःगु खः अथे हे ।
बंलाक आचरण याना बिज्याकपि ।
- २) भगवान् बुद्धया श्रावक संघं
तप्यंगु आचरण याना बिज्याकपि ।
- ३) भगवान् बुद्धया श्रावक संघं
निर्वाणया हेतुं आचरण याना
बिज्याकपि ।
- ४) भगवान् बुद्धया श्रावकसंघं
आवर गौरव सत्कार तथे योग्यमु
रूपं आचरण याना बिज्याकपि ।

मार्गं प्यह्य व फल प्यह्य हिसावं
गुपिं प्यजो उत्तम पुरुषपिं छह्य छह्य
हिसावं च्याह्य पुद्गलपिं दयाच्चन ।

५) भगवान् बुद्धया श्रावक संघपिं
आह्वान याये योग्यपिं जुयाच्चन ।

६) अतीथि सत्कार पाहुना याय योग्य-
पिं जुयाच्चन ।

७) निर्वाण तक यागु आशायाना दान
ब्यूगु सामग्रीयात् ग्रहण याना काये
योग्यपिं जुया च्वन ।

८) ह्लानिपा जोजलपा ब्रिन्ति याये
योग्यपिं जुया च्वन ।

९) ब्रह्मा देव व मनुष्य स्वंगू लोकया
उपमा मद्दुगु पुण्य रूपी पुसापीत
अतिकं उत्तमगु बूं समान जुया च्वन ।

६६. न्ह्यसः त्रिरत्नाय प्रति कीगु याये माःगु कर्तव्य छु?
खिसः सदानं त्रिरत्न यागु गुण स्मरण यायेगु
हानं हृदय निसें वसपोलपिन्त पूजा तथा
सत्कार यायेगु ।

Dhamma.Digital

महाधम्मपाल जातक

किंते वतं थ्व धर्म देशना भगवान् बुद्धं प्रथमवार कपिल-बस्तु बिज्यागु बखते, महाराज शुद्धोदनं थःगु निवासस्थाने, श्रद्धापूर्वक दयका बिज्यागु निग्रोधाराम विहारे बिज्याना च्वंगु समय, महाराजया अविश्वास जूगु खँयाबारे आज्ञा दयका बिज्यागु खः ।

(क) वर्तमान कथा

उगु समय भगवान् अर्हत् सम्यक् सम्बुद्ध प्रमुख, न्योदोल भिक्षुसंघपि सहित, महाराज शुद्धोदनं राजदर-बारे बिज्याका, यागु सह जलपान प्रदानयाना बिज्यात । तदनन्तर भोजन भपिके धुंका, कुशल क्षेमयागु चर्चा यायां शुद्धोदन महाराजं बिनित्यात- “भन्ते ! छपिसं योगाभ्यास (दुष्कर तपस्या) याना बिज्याना च्वंगु बखते, देवता छद्म वया आकाशे दना धया बिज्यात- “छँ काय् (सिद्धार्थ तपस्वी) आहार (नय्गु) चूमलागु जुया निंति मृत्यु जुल” । अले शास्ता बुद्धं न्यना-बिज्यात “महाराज ! छपिसं बिश्वास याना बिज्याला?”

भन्ते ! विश्वास मयाना । आकाशे दना धया च्वंह्य देवतायागु खँ यात नं, थथे धया अस्वीकार याना, जिह्य काय् सिद्धार्थ बोधिवृक्षया क्वे च्वना, बुद्धत्व प्राप्तयाना मबिज्याय्कं, परिनिर्वाण जुया बिज्याइ मखु ।

“महाराज ! पूर्वजन्मे गुबले छपिं महाधम्मपाल जुया जन्मकया बिज्यात उबले तक्षशिलाया प्रसिद्ध आचार्य छपिनि छेँ वया, “छेँ काय्या क्वेँ थ्व खः धका । थथे क्वेँ केना धया बिज्यात- तर छपिसं आचार्य-यात- जिमिगु कुले गबले सं हे ल्याय्हा बखतय् सिना वनी मखु धका धया बिज्यात । अबले आचार्य यागु खँयात विश्वासयाना बिमज्या । आः छपिसं गथे विश्वास याइ ?”

थुलि धया तथागत बुद्धं महाराज शुद्धोदनया प्रार्थनानुसार पूर्व-जन्मयागु खँ आज्ञा दयका बिज्यात ।

(ख) अतीत कथा

पूर्वकाले बाराणसी ब्रह्मदत्त जुजुं राज्ययाना च्वंगु समय काशी राष्ट्रय्, छगू धम्मपाल नांजुया च्वंगु गां

दुगु जुल । उगु गामय् धर्मपाल कुलयापि दुगु कारणं हे
ग्रामया नां अथे जूगु खः । अन दश कुशल-कर्म पालन
याःगुया कारणं धर्मपाल धयाह्य छह्य ब्राह्मण दुगु जुल ।

उगु कुले दास व नोकर चाकरपि तकनं, दान बिइगु
शील पालन याइगु, हानं उपोसथ-व्रत पालन याना
चवनिपि जुया चवन । उगु समय बोधिसत्त्वं, उगु
कुले जन्म कया बिज्यात । वयात नं, धर्मपाल कुमार
धका हे नाम करण यात । व तःधिक जुसेलि, वया अबुं
व धर्मपाल कुमारयात दोछि दां बिया, शिल्पविद्या
अध्ययन याय्या निंति, तक्ष-शिलाय् छोया बिल ।
व धर्मपाल अन थ्यंका, प्रसिद्धह्य आचार्ययाके विद्या-
ध्ययन यात । व अन न्यासः विद्यार्थीपिनि पुचले दकले
थकालिम्ह शिष्यजुल ।

उगु बखते आचार्यया ज्येष्ठह्य-पुत्र मृत्यु जुल ।
विद्यार्थीपिसं चाःउयका आचार्यया थःथिति सहित खवखं
श्मशाने थ्यंका थःम्ह पुत्रया मृत्यु शवया दाहकर्म यात ।
उगु समय आचार्य, वसपोलया बन्धुपि व हानं वया
शिष्यपि नं मरण वियोग शोक संतप्त दुःखं पीडित
जुया, थः थःगु नुगःपा दाया खवया चवन । केवल

शिष्यपिनि पुचले, धर्मपाल छम्ह जक हे खव नं मखवः
नुःपा नं मदासे चवना चवन ।

अले अपि न्यासः विद्यार्थीपि श्मशान भूमि सकलें
ल्याहाँ वया आचार्यया न्ह्योने चवना--“अहो ! थपाय्सकं
शीलवानह्य सदाचारीह्य ल्याय्म्हह्य, विद्यार्थी, युवाव-
स्थाय् हे मां, बौपित तोता मृत्यु जुया वन’, धया बिचा खँ
ह्लाना चवंवले उथाय् धर्मपाल कुमारं धाल--“मित्रपि !
छिमिसं धया चवन,-- ल्याय्म्हबले हे सिना वन, धका ।
ल्याय्म्हबले छाय् सिना वंगु ? युवा अवस्थाय् मृत्यु जुइगु
अनुचित खः ।” मेपि विद्यार्थीपिसं वयात धाल--“मित्र
धर्मपाल ! छु छं मस्यूला, फुक प्राणिपि मरण शील
धका ?”

धर्मपाल-- “सिना वनिगु स्यू, तर ल्याय्म्ह बयसे सी
मखु । बुढा जुइका जक सी ।”

विद्यार्थीपि-- “छु फुक संस्कार अनित्य मखुला, दया
फुना वनीगु मखुला ?”

धर्मपाल-- “सत्य खः, अनित्य जुया वनिगु, अथेसानं
मचाबलय् मृत्यु जूया वनिमखु, सीसा बुढा
जुया त्ने तिनि सिना वनी ।”

विद्यार्थीपि-- “मित्र धर्मपाल ! छु छिमिगु छेँ मचाबलय्
सुं सिना मवंला ? छु थ्व छिमिगु कुल-
परम्परा हे खः ला ?”

धर्मपाल-- “खः थ्व जिमि कुल परम्परा” ।

विद्यार्थीपिसं वयागु खँ न्यना आचार्यया थाय्
वना, फुकं खँ कन । उथाय् आचार्य जुया बिज्याम्हं
वयात सःता न्यन-- “तात धर्मपाल ! छु धात्थेँ सत्य
खःला, छिमिगु छेँ सुं बालककाले सिना मवंगु ?”

धर्मपालं धाल-- आचार्य ! धात्थेँ हे सत्य खः ।

अले आचार्यं, वयागु खँ न्यना, बिचारयात थ्वं
अत्यन्त आश्चर्यगु, खँ धाल । आः जि धर्मपालया अब्रुया
थाय् वना वं धागु खँ सत्य खः बा मखु फुक खँ न्यने ।
यदि थ्वयागु खँ सत्य हे खत धाःसा-- जि नं इमिसं
पालन यानाच्चवंगु धर्म पालन याय्धका मती तथा थः
दिवंगत पुत्रया निंति याय्माक्व दानादि पुण्य-कार्य
याय् सिधेका न्हेन्हु, च्यान्हु बित्ते जुइ धुंका, धर्मपालयात
सःता धाल-- “प्रिय शिष्य ! जि छुं दिनया लागि पिनेवने
त्यना । गुथाय् तक जि ल्याहाँ वे फेमखु, उथाय् तक, छं
हे थुपिं विद्यार्थीपित विद्या ब्वंका च्वं” धया भार बिल ।

अले आचार्यजुया बिज्याम्हं धर्मपाल कुलया परीक्षा
 याय्या निंति- “छम्ह फैचिगु क्वे कया, बांलाक सिला,
 सुगन्धइला, म्हिचा छपातय् तया छम्ह चिधिकम्ह
 सेवक साथे व्वना तक्षशिलां पिहां वन । वसपोल
 आचार्य क्रमशः ववं उगु गामय् थ्यंकः बिज्यात ।
 धर्मपालयाःगु छेँगुगु खः’ धयान्योन्यं अमिगु छेँया
 लुखा न्ह्योने दना च्वन । ब्राम्हणया छेँ च्वंपि नोकर-
 चाकरपि मध्यय्, गुपिसं ह्लापा खंपि खः, अमिसं
 आचार्ययात आदर सत्कारयाना, ह्लाती च्वंगु तुतां
 कुसा, लाकांनं कया, हानं नापं वोम्ह सेवकया ह्लाती-
 च्वंगु म्हिचानं काल ।

उथाय् आचार्य इमित धाल-- “छिमि धर्मपाल
 कुमारया आचार्य लुखा न्ह्योने दनाच्वन धका छिंपि
 वना कुमारया बौयात सूचं ३ ।” इमिसं “ज्यू हवस् धका,
 दुने वना धाःवन । अबुम्ह तुरुन्त लुखाय् वया,
 ‘थुखेँ बिज्याहुँ’ धया, छेँ बैठके पलगे बिज्याकल । अले
 आगन्तुकयात सत्कार पूर्वक तुति आदि सीकेगु माःगु
 सीकल ।

आचार्यया भोजनान्तर सुखपूर्वक च्वना च्वंगुबखतय्
 धाल- ‘ब्राम्हण ! छंह्य काय् धर्मपाल कुमार प्रजावान्ह्य

खः । व त्रिवेद (स्वंगूवेद) व, फिच्यागू विद्याय् पारङ्गत जुल । छुयाय् तर व छगू रोग जुया सिना वन । संसारे फुक संस्कार अनित्य खः, चिन्ता याय् मते ।”

थथे समाचार न्यंकू बले ब्राम्हण लापा थाना तसकं ह्लिल । “आचार्यं न्यन-ब्राम्हण छाया ह्लिलागु ?”

“जिम्ह काय् सीमखु । सुं मेपिं सित जुइमाः ।”

“ब्राम्हण ! छम्ह काय् हे सित, थ्व क्वे स्वया विश्वासया” थथे धया, आचार्यं म्हचां क्वे लिकया अबुम्हेसित कयन--“थ्व छे काय्या क्वे खः ।”

अबुम्हं धाल- “थ्व क्वे सुं फेचियागु बा खिचायागु जुइ फु । जिम्ह काय् मृत्यु ज्वी मखु । छाया धाःसा-- न्हेगू पुस्ता दय धुंकल, जिमिगु कुले, धौया अद्यापि मां, बौपि ल्यंका गबले सुं छम्ह हे नं ल्याय्म्ह (तरुण) अवस्थाय् सिना मवंनि छपिसं ऊठ खँ ह्लात ।”

उगु बखते अमि छे च्वपिं सकले लापा थाना तसकं ह्लिल । आचार्यं थ्व आश्चर्य खना, प्रसन्न जुया धाल- “ब्राम्हण ! छिमिगु कुले ल्याय्म्हपिं सिना मवंगु अकारण जुइ फेमखु छु कारण दयेमाः ?”

श्व खँ न्यना आचार्यं ह्लापांया गाथा धाल--

किं ते वतं, किं पन ब्रह्मचरियं,
किस्स सुचिण्णस्स, अयं विपाको ।
अब्रखाहि मे, ब्राह्मण एतमत्थं,
कस्मा हि तुय्हं, दहरा न मीयरे ॥ १

अर्थ-छं छु ब्रत कया च्वना ? छिमिगु गुजागु श्रेष्ठ
चर्या खः? श्व छिमिगु छु सुकर्मया फल खः ? हे ब्राह्मण!
जित श्व कँ, छिमिगु कुले तरुण (ल्याय्म्ह) पिनि
मृत्यु छाय् मजुल ? ॥ १

श्व खँ न्यना ब्राह्मणं गुगु गुणया प्रभाषं अमिगु
कुले ल्याय्म्हपिनि मृत्यु मजूगु खः वं थथे धका कन-

धम्मं चराम, न मुसा भणाम,
पापानि कम्मनि, विवज्जयाम ।
अनरियं परि वज्जेमु सब्बं,
तस्मा हि अम्हं, दहरा न मीयरे ॥ २

अर्थ- धर्मानुसार जुया चवना, ऊठ खँ मल्लाना, पापकर्मयात तोता चवना । फुक अनार्य (मभिगु) कर्मयात त्यागयाना चवना थुकिया निति-- जिमि तरुणपि सिना मवंगु खः ॥ २

सुनोम धम्मं, असतं सतं च,
न चापि धम्मं असतं रोचयाम ।
हित्वा असन्ते, न जहाम सन्ते,
तस्मा हि अम्हं, दहरा न मीयरे ॥ ३

अर्थ- असत्पुरुषपिगु तथा सत्पुरुषपिगु धर्म न्यनेगु यानाः, तर असत्पुरुषपिनिगु धर्म प्रसन्न मयाना, असत्पुरुषपिनिगु धर्म त्यागयाना चवना, सत्पुरुषपिनिगु धर्म त्याग मयाना उकिं जिमि तरुणपि सिनामवंगु खः ॥ ३

पुब्बे व दाना सुमना भवाम,
ददमिपि चे अ मना भवाम ।
दत्त्वा पि चे नानुत्ताम पच्छा,
तस्मा हि अम्हं दहरा न मीयरे ॥ ४

अर्थ-दान बिइ न्ह्यो नं जिमिसं प्रसन्न मन याना च्वना, दान बीगु समये नं प्रसन्न मन जुया च्वना हानं दान बिइ धुंकानं पश्चाताप मचाया- उकिया निति जिमि तरुणपि सिना मबंगु खः ॥ ४

समणे मयं ब्राह्मणे अद्विके च,
वनिब्बके याचनके दलिहे ।
अन्नेन पानेन अभितप्पयाम,
तस्मा हि अम्हं दहरा न मीयरे ॥ ५

अर्थ:- श्रमण, ब्राह्मण, यात्री, दरिद्र, हानं फोनीपि फुकसित नं, नय् त्वनेगुलि संतुष्ट याना च्वना उकिं जिमि तरुणपि सिनामबंगु खः ॥ ५

मयं च भरियं, नातिक्कमाम,
अह्मे च भरिया, नातिक्कमन्ति ।
अञ्जतर ताहि, ब्रह्मचरियां चराम,
तस्माहि अह्मं, दहरा न मीयरे ॥ ६

अर्थ:- जिमि थः भार्या (कला) पि, सिवाय् मेपि सुयातनं, मिथ्याचार मयाना, हानं जिमि भार्यापिसंनं,

थुगु हे प्रकारं, सुं गुम्हनाप मिथ्याचार याइ मखु । इपिं
तोता, (मेपिनि निर्मित) जिमिसं ब्रम्हचर्यं पालनयाना
चवना- उक्किया नितिं जिमि तरुणपिं सिनामवंगु खः ॥ ६

पाणातिपाता विरमाम सब्बे,
लोके अदिन्नं परिवज्जयाम ।
अमज्जपा नो पि मुसा भणाम,
तस्मा हि अह्मं दहरा न मीयरे ॥ ७

अर्थः- जिपिं सकसिनं हिंसा मयाना, अदिन्नादान
कर्म मयाना, मद्यपान मयाना, मखुगु खं मह्लाना
उक्किया नितिं जिमि तरुणपिं सिना मवंगु खः । ७

एतासु वे जायरे, सुज्जवासु,
मेधाविनो हान्ति पहूत पञ्जा ।
बहुम्सुता वेदगुणो च हान्ति,
तस्मा हि अह्मं, दहरा न मीयरे ॥ ८

अर्थः- थुपिं उत्तम स्त्रीपिनिपाखें, गुपिं काय्मस्त
जन्म जुइ, अपिं नं मेधावी, हानं आपालं प्रजा दुपिं जुइ,-

बहुश्रुत तथा वेदज्ञ नं । उक्किया निंति जिमि ल्याय्म्हिं
सिनामवंगु खः ॥ ८

माता पिता च, भगिनी, भातरो च,
पुत्ता च, दारा च, मयं च सब्बे ।
धम्मं चराम, परलोक हेतु,
तस्मा हि अह्मं, दहरा न मीयरे ॥ ९

अर्थ:- माँ, बौ, दाजु, किजा, तता, केहेँ, काय्,
म्ह्याय् तथा जाहान (स्त्रीपिं)- जिपिं सकसिनं, पर-
लोकया निंति, धर्माचरणयाना च्वनागु जुल । उक्किया
निंति जिमि तरुणपिं सिनामवंगु खः ॥ ९

दासा च दस्से, अनुजीविने च,
परिचारका, कम्मकरा च सब्बे ।
धम्मं चरन्ति, परलोक हेतु,
तस्माहि अह्मं, दहरा न मीयरे ॥ १०

अर्थ:- दास, दासिपिं, अनुजीवि, परिचारक, हानं
फुक ज्या, याइपिसं नं, परलोकया हेतुं, धर्माचरण याना
च्वनी-उक्किया-निंति, जिमि तरुण (युवक) पिं, सिना-
मवंगु खः ॥ १०

अन्तिमे थ्व निपु गाथानं, धर्मचारीपिनिगु गुण कना
बिज्यात-

धम्मो हवे रक्खति, धम्मचारिं,
धम्मो सुचिण्णो, सुखमावहाति ।
एसानिसंसे, धम्मं सुचिण्णो,
न दुग्गतिं, गच्छति धम्मचारी ॥ ११

अर्थः- धर्मं धर्मचारीयात रक्षा याइ । धर्माचरणं
सुख बिइ । सुचरित धर्मयागु थ्व हे सुफल खः । धर्म-
चारी दुर्गती वनी मखु ॥ ११

धम्मो हवे रक्खति धम्मचारिं,
छत्तां महन्तं विय, वस्सकाले ।
धम्मेन गुत्तो, मम धम्मपालो,
अञ्जस्स अट्ठीनि, सुखी कुमारो ॥ १२

अर्थः- धर्मं धर्मचारीयात, अथे हे रक्षायाइ गथे
वर्षात् जुइ बले, तप्पागु कुसां । धर्म द्वारा रक्षित जिम्ह
धर्मपाल कुमार नं सुखी हे जुइ । थ्व ववे सुं मेपिनिगु
जइ फु ॥ १२

श्व खँ न्यना आचार्यं धया बिज्यात- जि वयागु, सु-आगमन जुल, सफल जुल निष्फल मजू ।” व आचार्यं हर्षित जुया, धर्मपालया अबुयाके क्षमा फोन । अले मेगु कुशल खँ कन- जि छिमिगु परीक्षा याय्या नितिं, श्व फँचिया :क्वेँ ज्वना वयागु खः । छिह्ना काय् धर्मपाल कुमार निरोगी हे दु ।

उकिं श्व गुगु मंगलमय धर्म छं पालन याना च्वंगु खः । उगु कल्याण दायक धर्म जित नं ब्यु । थथे धया आचार्यं धर्मपालया अबुयाके पवित्रगु धर्म, तालपत्रे चवया काल ।

हानं छुं दिन अन चवना, तक्षशिलाय् ल्याहाँ वन । अनथ्यंका धर्मपाल कुमार यात फुक विद्या सेना बिद्या, आपालं अनुयाइपिं नाप, अमिगु छेँ छोया बिल ।

शास्ता बुद्धं महाराज शुद्धोदनयात आज्ञा जुया बिज्यागु श्व धर्म-देशना नापं, आर्यसत्ययागु प्रकाश याना जातक मिलेयाना बिज्यात । सत्यया अन्ते राजा शुद्धोदन अनागामी फले प्रतिष्ठित जुल ।

उगु समथ मां, बौ जुया बिज्यमपि, आ.महाराज
कुल,- शुद्धोदनमहाराजा, महामायादेवीपि खः । तक्ष-
शिलाया आचार्य, - सारिपुत्र, परिषद-बुद्धपरिषद
धर्मपाल कुमार-जि हे खः, धका आज्ञादयका बिज्यात ।

“ महाधम्मपाल जातक ”

कवचाल

द्व्यत्तमाणवक त्रिशरणय् वंगु गाथा

यो वद तं पवरो मनुजेषु, सक्क मुनि भगवा कत किच्चो
 पारगतो बल वीरिय समङ्गी, तं सुगतं सरणत्थ मुपेमि
 रागविराग मनेजम सोकं, धम्म मसङ्खत मप्पाटिकूलं
 मधुरमिमं पगुणं सुविभत्तं, धम्ममिमं सरणत्थ मुपेमि
 यत्थच दिन्न महप्फल माहु, चतुसु सुचीसु पुरिस युगेषु
 अत्थच पुग्गल धम्म दसाते, सङ्खमिमं सरणत्थ मुपेमि ।

गुह्यस्यां प्रवरगु कन थुगु लोके, शाक्यमुनि भगवान कृत कृत्य
 पार जुया वन वीर्य केनाव, वहे मुनियाके शरण वने जि ।
 राग व तृष्णा शोक मदुगु, धर्म असंस्कृत यइपुस्य चवंगु ।
 मधुर विभक्त फुकं पुरे जूगु, थवहे धर्म याके शरण वने जि ।
 बीवं गुमित महत्फल दइगु, प्यजोल सुचीपिं आर्य पुरूषपिं ।
 च्याहा व पुद्गल धर्मं थ्यंपिं, थवहे संघ याके शरण वने जि ।

अनुवादकया प्रकाशित सफूत

पिहाँ वये धुंकूगु -

- १) त्रिरत्न-गुण
- २) निपु-सूत्र
- ३) बुद्ध-धर्म सम्बन्धी सामान्य ज्ञान प्रश्नावली
- ४) धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र
- ५) धर्म-नगर
- ६) बुद्ध धर्म संघ व बुद्ध-शासन
- ७) आसी बिसोपम सूत्र
- ८) पालिपाठ सिक्खावली

पिहाँ वये मानिगु -

- १) आनापानस्सति भावना
- २) सतिपट्टानया अर्थ (प्रेसय)
- ३) परित्राणया शद्वार्थ
- ४) पञ्चशील
- ५) प्रारम्भिक अभिधर्म
- ६) बुद्धानुस्सति भावना
- ७) अभिधर्म स्वरूप निर्देशन
- ८) लोकुत्तरया सू-लंपू

धाकूः-सुभाष प्रिन्टिङ्ग प्रेस, ल. पु. नकवहिल, फोन २१-१६१